

moeten hebben aangenomen om rechtop te zitten en dat dat al zeer onwaarschijnlijk is, toonen ons de gordeldieren.

Dit zijn de eenige nog levende viervoeters, die vermoedelijk a-peristaltisch zijn. Maar het zijn stumpers en vermoedelijk hebben zij zich alleen kunnen handhaven, omdat zij onder cacteeën leven en door hun gordels beschermd zijn.

Bovendien zijn de meeste meerbarig geworden, met dien verstande echter, dat zij ééneig meerlingen, 6—8—12, ter wereld brengen, die alle steeds van hetzelfde geslacht zijn. Deze eigenaardigheid kunnen wij moeilijk anders opvatten dan als een aanpassingsverschijnsel tot instandhouding der soort en aangezien wij dat bij geen enkel ander dier vinden en in het bijzonder bij geen enkelen primaat, zijn wij wel genoodzaakt die eigenaardigheid in verband te brengen met hun horizontale houding. Hoe die jongen geboren worden en op welke wijze de bezwaren van contracties van den a-peristaltischen uterus daarbij zijn ondervangen, heb ik nog geen gelegenheid gehad te onderzoeken, doch die moeilijkheden zouden de gordeldieren hebben kunnen vermijden, wanneer zij maar rechtop waren gaan zitten. Dat heeft echter geen enkel gordeldier gedaan, terwijl wij zouden moeten aannemen, dat alle andere a-peristaltische viervoeters of te gronde zijn gegaan of wel rechtop zijn gaan zitten, en dan niet met het oog op een gemakkelijke geboorte, maar om een of andere reden, daar buiten gelegen.

Het enorme verschil tusschen de primaten en de gordeldieren moet echter een veel dieperen grond hebben en dan ligt het voor de hand aan te nemen, dat de primaten reeds rechtop gingen toen zij vivipaar werden. Overigens zijn de kenmerken der apen, zooals ik in een opstel, dat binnen kort in het *Ned. Tijdschrift voor Verl. en Gyn.* zal verschijnen, nader heb besproken, veel gemakkelijker te verklaren, wanneer men uitgaat van een tweevoeter dan van een viervoeter. Daarbij komt, dat, zooals ik in bedoeld opstel meen te kunnen aantonen, de vorm van den schedel van den *pithecanthropus erectus* van DUBOIS er op wijst, dat deze een gebogen sacrum had en daarom rechtop ging. En hetzelfde geldt voor het kind van Taungs.

Als voornaamste bedenking van collega BOK blijft dan ook het ontbreken van oud-tertiaire menselijke fossielen, doch men vergete niet, dat van de oudste fossielen der primaten niet veel meer dan één of meer tanden al of niet met een stuk kaak bekend zijn, en dat het volstrekt niet uitgesloten is, dat die tanden voor een deel aan tweevoeters hebben toebehoord. Om dit met zekerheid uit te maken zou men of een geheel skelet moeten vinden of op zijn minst een schedel met een sterk ontwikkeld achterhoofd, zooals dat van het kind van Taungs.

Doch de kans daarop is niet groot, want zelfs de schedeldekbeenderen van het kind van Taungs waren verdwenen en alleen van den inhoud is een afgietsel over. Heel ernstig schijnt mij derhalve voorloopig ook deze bedenking niet

K. DE SNOO.

NIEUW-MALTHUSIANISME EN ABORTUS PROVOCATUS.

Op bldz. 4872 van dit *Tijdschrift* deelt collega SANDERS iets mede, dat waard is even onderstreept te worden. Hij verklaart daar namelijk, dat van de 50 vroedvrouwen en verpleegsters, die door den Nieuw-Malthusiaanschen Bond zijn aangesteld als raadgeefsters in anticonceptionele practijken, „velen” tot „ijverige aborteuses” werden.

Van vele zijden is steeds gewaarschuwd, dat een propaganda, die geen eerbied voor het natuurlijke beloop der geslachtelijke functies heeft, vanzelf leiden moet tot gebrek aan eerbied tegenover de consequenties van het natuurlijke sexueele leven, ergo tot abortus provocatus. Van nieuw-malthusiaansche zijde, in binnen- en buitenland, werd dit steeds hardnekkig ontkend en het tegendeel beweerd met de volgende kinderlijke redeneering: door de nieuw-malthusiaansche propaganda hebben er minder concepties plaats, ergo moet daardoor ook de abortus provocatus afnemen. De feiten hebben deze bewering steeds gelogenstraft. Nu collega SANDERS zoo vriendelijk is een sterk argument te leveren aan de bestrijders der tegennatuurlijke practijken, zullen deze daarvan natuurlijk gaarne goede

nota nemen. De eigen propagandisten van den Nieuw-Malthusiaanschen Bond werden tot „ijverige aborteuses”!

Heel argeloos zegt collega SANDERS, dat hij gelooft, dat de bond thans een beteren weg inslaat door het oprichten van „werkelijke” consultatiebureaux. Inderdaad, beter voor den bond: de naam van den bond zal nu niet meer rechtstreeks in opspraak komen, want de geneeskundigen, die thans de adviezen verstrekken, welke vroeger door de prae-aborteuses gegeven werden, zullen zich wel onthouden van abortus provocatus. Après nous le déluge. Maakt het voor de geadviseerden bij mislukking van den opzet noemenswaardig verschil, of het advies van een „echt” consultatiebureau of van een onecht kwam?

Collega SANDERS heeft op het derde internationale congres voor eugenetiek een misverstand ten opzichte van de Nederlandsche regering weggenomen, doch eindigde, volgens zijn eigen verslag, tenslotte met een lans te breken voor den Nieuw-Malthusiaanschen Bond. Het lijkt mij daarom niet overbodig eens te vragen, wat de Nieuw-Malthusiaansche Bond eigenlijk met eugenetiek te maken heeft, tenzij er een verband, als tusschen antipoden, bestaat. Al ontken ik de mogelijkheid niet, dat sommige leiders goede bedoelingen hebben, toch wil ik hier even naar voren brengen, dat de *feitelijke resultaten* de nieuw-malthusiaansche propaganda tot een der belangrijkste contraselectieve factoren van onzen tijd stempelen — om het woord „brandmerken” niet te gebruiken. Ik behoef dit niet in den breede uiteen te zetten: het is voldoende slechts aan te halen de 17e „Leitsatz”, door de Deutsche Gesellschaft für Rassenhygiene te München in 1922 aangenomen:

„Eine auf Abnahme der Geburten gerichtete Bevölkerungspolitik im Sinne des Neomalthusianismus schädigt die Auslese, da erfahrungsgemäss die Geburtenabnahme vorzugsweise bei den wertvollen Familien eintreten würde.”

De Deutsche Gesellschaft für Rassenhygiene weet warempel wel wat eugenetiek en wat neomalthusianisme is. Het karakter van beide laatstgenoemde begrippen zal in de 10 jaren, die sinds het vaststellen van het aangehaalde programmapunt verliepen, wel niet dermate veranderd zijn, dat een herziening van dit standpunt noodzakelijk is.

Wat men zich in Europa goed bewust is, weet men in de Engelsch sprekende landen nog steeds niet, maar daar heeft het nieuw-malthusianisme dan ook den mooien naam van „birth control” aangenomen.

Iedereen, die in de eugenetiek als positieve wetenschap belang stelt, dient er echter tegen op te komen, dat de neomalthusiaansche propaganda langs allerhande achterdeurtjes dezen tak van wetenschap voor haar restrictieve politiek dienstbaar tracht te maken.

Bij deze gelegenheid wil ik collega SANDERS nog iets anders vragen. Hij gaf op bldz. 4887 een zoogenaamde verbetering van een vorig artikel en deelt daar mede, dat „de spermatozoe 48 chromosomen heeft, waarvan één x-chromosoom en één y-chromosoom.” Dit laatste chromosoom vermeldde collega SANDERS in zijn eerste artikel niet „om de zaak voor den lezer niet te ingewikkeld voor te stellen” en omdat het „voor den niet-deskundigen lezer een bron van verwarring kan zijn.” Ik zou ten eerste willen vragen, of collega SANDERS het intellectuele peil van de lezers van het *N. T. v. G.* niet onderschat.

Ten tweede het volgende: Een „spermatozoe” — ik heb daar nog nooit van gehoord, wellicht door mijn ondeskundigheid, ten hoogste vernam ik van een spermatozoa — schijnt iets anders te zijn dan een spermatozoide. De laatste is een haploide cel met 24 chromosomen. Indien men het bestaan van een x-, zoowel als van een y-chromosoom aanneemt, volgt daaruit, dat de eene helft van het aantal spermatozoiden een x-, de andere helft een y-chromosoom bezit.

Kan collega SANDERS niet eens nader uitleggen, wat zijn „verbeterde” diploide „spermatozoe” wel mag zijn?

In onderstaand antwoord aan collega HOLT wil ik een antwoord aan collega PREMSELA invlechten, die juist, als verdediger van den Nieuw-Malthusiaanschen Bond, het tegenovergestelde van HOLT beweert.

PREMSELA geeft toe, dat er enkele jaren geleden aborteuses onder de medewerksters van den Bond voorkwamen, maar door een strenge contrôle is dat thans onmogelijk geworden. Gegeven het feit, dat er contrôle noodig is, en nog wel een strenge, bewijst dus, dat het bestuur de mogelijkheid van het combineeren der functies van medewerkster en aborteuse niet onmogelijk acht. Hoe kan men echter de medewerksters, die over geheel Nederland verspreid zijn, streng controleeren? Men kan op zijn hoogst af en toe eens een steekproef doen, en een vreemde naar de medewerksters toezenden, die dan om hulp voor abortus moet vragen. Ja, aan een vreemde zullen zij thans geen hulp daarvoor meer verleenen. Maar aan een hun bekend persoon is de mogelijkheid daarvoor verre van uitgesloten. Het instituut van de medewerksters blijft een gevaarlijk iets, dat zeker den Bond geen voordeel heeft gedaan. Trouwens, ik meen geen onjuistheid te zeggen, als ik beweer, dat vele leiders van den Bond ook thans van meening zijn, dat het instituut der medewerksters in zijn tegenwoordigen vorm moet verdwijnen.

Collega HOLT meent, dat het Neo-Malthusianisme moet leiden tot een toeneming van den abortus provocatus. Hij meent, dat „geen eerbied voor het natuurlijk beloop der geslachtelijke functies” van zelf moet leiden tot „gebrek aan eerbied tegenover de consequenties van het natuurlijke sexueele leven, ergo tot abortus provocatus.” Het spijt mij, maar ik ben het volstrekt niet met mijn collega eens. Wat wil dat zeggen: „het natuurlijke beloop der geslachtelijke functies”? Ik versta hieronder, hetgeen men bij de dieren ziet; aan den geslachtsdrift gevolg geven op elk oogenblik, dat deze zijne werking laat gevoelen, is „het natuurlijk beloop der geslachtelijke functies.” De mensch is een met verstand begaafd wezen, en geeft niet steeds gevolg aan „het natuurlijke beloop der geslachtelijke functies”, maar houdt die in toom. Hij laat daarbij verschillende overwegingen gelden, overwegingen van medischen aard en ook van financieelen aard. Hij vraagt zich af, of het wel in het belang van de gezondheid zijner vrouw is, dat hij meer kinderen krijgt, en of het niet boven zijn financieele draagkracht gaat. Ik geloof niet, dat HOLT dit zal betreuren. In het onlangs verschenen werk van dr. J. A. VAN KRANENDONK DUFFELS, getiteld *Gezondheidszorg*, uitgegeven door J. J. ROMEN & Zonen te Roermond, lees ik op blz. 202 en 203:

„Met onze onvoorwaardelijke veroordeeling van het Neo-Malthusianisme, dat vooral uit ethisch-religieus oogpunt zonder eenig voorbehoud verwerpelijk is, bedoelen we niet in tegenovergestelden zin de volstreekte goedkeuring eener redelooze en ongebreidelde aankweeking van groote gezinnen zonder ook maar eenigszins met omstandigheden en oeconomische en hygiënische gevolgen daarvan rekening te houden. Het is door den met reden begaafden mensch niet te verantwoorden, dat hij een gewichtige handeling als de voortplantingsdaad zou stellen zonder daarbij zijn hem door God geschonken verstand te gebruiken; de man behoort daarbij zoowel den lichamelijken toestand van zijn vrouw te beoordeelen, als zich af te vragen of het hem redelijkerwijs mogelijk zal zijn om financieel aan de oeconomische behoeften van het gezin te voldoen”.

Collega HOLT ziet, dat er personen zijn, die het Neo-Malthusianisme op dezelfde gronden afkeuren, en toch aan „het natuurlijke beloop der geslachtelijke functies” paal en perk wenschen te stellen door het verstand.

Ik heb veel met leiders van den Neo-Malthusiaanschen Bond gesproken, zoowel in binnen- als in buitenland. Maar van een minderen eerbied voor „het natuurlijke beloop der geslachtelijke functies” heb ik nooit iets gemerkt. Dat het gebruik maken van anticonceptioneële middelen, tot minder abortus provocatus leidt, meen ik te moeten onderschrijven. Dat de feiten deze bewering hebben gelogenstraff, is mij niet bekend; en ik ben zeer benieuwd van collega HOLT die feiten te vernemen.

Wat collega HOLT zegt over het verband tusschen eugenetiek en Neo-Malthusianisme, onderschrijf ik volkomen. Ik meen ook, dat de Neo-Malthusiaansche Bond in de practijk niet eugenetisch maar dysgenetisch werkt. En ik heb me daarvan in Amerika kunnen overtuigen. Ik heb het voornaamste consultatiebureau te New-York bezocht, en ben in de gelegenheid gesteld het geheele onderzoek der vrouwen en het verschaffen der middelen bij te wonen. Ik zal dat hier niet beschrijven doch wel wil ik verklaren, dat aan elke vrouw zonder nader onderzoek in eugenetischen zin de middelen werden verstrekt. Mijn ernstig bezwaar tegen den Neo-Malthusiaanschen Bond is juist, dat hij dysgenetisch werkt.

Ten slotte nog iets over de chromosomen der spermatozoën. Ja, misschien schat ik het intellectuele peil van de lezers van het *N. T. v. G.* iets te laag. Ik geloof het niet. Daar toch het meerendeel der artsen weinig of niets van de genetica hetzij als student, hetzij later als arts hebben geleerd, meen ik de quaestie, waar het op aankomt, zoo eenvoudig mogelijk te moeten voorstellen. Daarom vermeed ik ook, de woorden „spermatozoid, gameet,” enz. Aan collega HOLT, voor wien blijkbaar al deze begrippen duidelijk zijn, behoef ik dus geen naderen uitleg te geven; en voor de anderen, voor wie ze vreemd zijn, is het in het verband, waarin ik ze gebruikte, niet noodig.

Rotterdam, November 1932.

J. SANDERS.

EPILEPSIEBEHANDELING.

In zijn opstel „De staatsbemoeiing met de volksgezondheid inzake de tijdige epilepsieverzorging” (dit *Tijdschrift* van 29 October), besprak collega MUSKENS zéér uitvoerig een overzicht, dat door mij in het *Tijdschrift* der Rijksverzekeringsbank is gepubliceerd betreffende de resultaten, door het Invaliditeitsfonds verkregen met de behandeling (ex art. 100) van epilepsielijders.

De wijze waarop MUSKENS daarin mijn slotsommen en zijn toekomstwensen door elkaar weergeeft, vaak zelfs aan elkaar koppelt, moet het voor den lezer wel zéér moeilijk, zoo niet onmogelijk maken, te onderscheiden, wat of nu eigenlijk uit mijn onderzoek gebleken is en wat of MUSKENS zou wenschen, dat daaruit gebleken zou zijn. Ik zie geen kans in een kort bestek deze verwarring weer voldoende uiteen te rafelen en meen daarom met een paar opmerkingen te mogen volstaan en overigens er op te wijzen, dat veel wat in MUSKENS' betoog mijn uitkomsten *schijnt* weer te geven, in werkelijkheid daar niets mee gemeen heeft.

Op twee punten moge meer in het bijzonder gewezen worden:

1e. dat mijn onderzoek „aannemelijk, ja waarschijnlijk” zou hebben gemaakt, dat bij betere selectie „op zijn minst verdubbeling van deze 29 pCt.” gunstig resultaat zou zijn te bereiken, is een conclusie, die ik nergens heb getrokken en die ook uit het verwerkte materiaal nergens te trekken is. Ik schreef daarover in mijn overzicht: „erkend moet worden de mogelijkheid, dat klinische behandeling van nog lichtere gevallen misschien duidelijker succes zou hebben opgeleverd. Hoe duidelijk is natuurlijk niet aan te geven; het weinig sprekende resultaat bij de thans behandelde, stemt mij persoonlijk niet optimistisch”. MUSKENS schijnt ietwat optimistischer te zijn, maar dan had hij toch wel even duidelijker mogen doen uitkomen, dat, wat hij schreef, niet is het resultaat van mijn onderzoek der feiten, doch slechts weergeeft zijn op niets gegronde optimistische verwachtingen.

2e. Dat ik het met MUSKENS eens zou zijn, dat de prognosestelling niet aan ambtelijke artsen (R. v. A. en R. V. B.) zou mogen worden overgelaten, doch opgedragen zou moeten worden aan specialisten, moet ik met nadruk tegenspreken.

In de dossiers, die ik verwerkte, waren bij zeer veel gevallen rapporten van specialisten. Zeer veel vermeldde *die* rapporten (zooals ik ook in mijn overzicht reeds mededeelde), dat de kans op bereiken van goed resultaat 60, 70 en soms nog meer pCt. was te achten. Indien nu mijn onderzoek één positieve uitkomst heeft opgeleverd, dan was het toch zeker wel deze, dat *die* prognosestelling kant noch wal raakte! Verklaard kan dit mogelijk worden uit wat MUSKENS aan het einde van al. 2 op pagina 5078 schrijft, wanneer hij uiteenzet, dat de specialist niet vaak den moed